

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 April 1872, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen med förslag till förändrad lydelse af 72 § Regeringsformen.

Sedan ett af Kongl. Maj:t till nästlidne års lagtima Riksdag afgifvet förslag om sådan ändring af 72 § Regeringsformen, hvarigenom det hinder, som i paragrafens lydelse ansetts ligga mot antagande af ett nytt myntsystem med guld såsom ensam värdemätare, blefve undanröjdt, samt stadgandet om riksbankssedlarnes egenskap af lagligt betalningsmedel komme att från Regeringsformen utgå, icke blifvit af Riksdagen antaget, har Kongl. Maj:t nu genom ifrågavarande proposition (N:o 20), enär anledningen till Riksdagens afslag syntes vara att söka mera i en viss obenägenhet att från grundlagen bortflytta bestämmelserna om den s. k. tvångskursen för Riksbankens sedlar, än i öfvertygelse derom, att närvarande på silfver grundade myntsystem borde bibehållas, samt tidsomständigheterna än mera ökat angelägenheten deraf, att i grundlagen ej finnes något hinder för myntreformens genomförande, med fästadt afseende å dessa förhållanden till Riksdagen framlagt förslag till ändring af omförmälda paragraf i Regeringsformen. Jemte det i detta förslag ordet »silfver» blifvit utbytt mot »rikets verkliga mynt», såsom dels betecknande det mynt af silfver eller guld, eller, under en öfvergångsperiod, af bådadera, som vid hvarje särskild tid kunde vara det lagligen fastställda, dels tillika innebärande en motsats mot skiljemyntet, hvarmed Riksbanken ej skulle ega rätt att inlösa sina sedlar, vore i förslaget bestämmelserna om banksedlarnes egenskap af lagligt betalningsmedel förtydligade i den mening, hvori de syntes Kongl. Maj:t rätteligen böra förstås, samt ett förbehåll tillagdt i afseende på bankbolags inlösen af egna banksedlar, för den händelse det kunde finnas lämpligt att ålägga dem skyldighet att sådan inlösen med mynt fullgöra. Paragrafen skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag erhålla följande lydelse:

»Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de fullmäktige Kamrarne dertill förordna, efter de ordningar stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna. De sedlar, som Riksdagen genom Riksbanken utgifver, skola, der ej Banken underlåter att vid anfordran sina sedlar efter lydelsen med rikets verkliga mynt inlösa, såsom lagligt betalningsmedel erkännas; dock gälle i fråga om bankbolags inlösen af egna banksedlar hvad derom i dessa bolags reglementen kan vara annorlunda stadgadt. Ej må egenskap af lagligt betalningsmedel tilläggas andra sedlar än de af Riksbanken utgifna.»

Såsom af Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning inhemtas, har den ifrågasatta grundlagsändringen i främsta rummet till ändamål att förbereda en öfvergång till ett nytt myntsystem. I afseende härpå må erinras, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 7 Maj 1869 anhållit, att enär en förändring i myntsystemet från silfver till guld syntes vara önskvärd, Kongl. Maj:t måtte taga denna fråga i öfvervägande och, i fall en sådan förändring af Kongl. Maj:t pröfvades ändamålsenlig, till Riksdagen afgifva förslag till såväl ny myntordning som öfriga af Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslut beroende stadganden, hvilka kunde finnas behöfliga; att Kongl. Maj:t åt utsedde komiterade uppdragit att angående berörda fråga till Kongl. Maj:t inkomma med betänkande jemte förslag till de nya eller förändrade stadganden, som kunde finnas i ämnet tjenliga och för öfvergången till ett nytt myntsystem erforderliga; samt att komiterade i ett den 13 Augusti 1870 afgifvet betänkande enhälligt tillstyrkt, att en dylik öfvergång ju förr desto heldre måtte ega rum, hvarefter Kongl. Maj:t i sin till förra Riksdagen aflåtna proposition förklarar sig anse, att det skulle medföra väsendtliga fördelar för Sverige att så snart som möjligt öfvergifva sitt nuvarande på silfver grundade myntsystem och öfvergå till ett, hvare guld det antoges såsom ensam värdemätare. Vid sådant förhållande synes tiden numera vara inne att åtminstone vidtaga de första förberedande åtgärderna för vinnande af detta ändamål genom att undanröjda det hinder för reformens genomförande, som ligger i grundlagens stadgande i sista momentet af 72 §, att Riksbankens sedlar skola efter sin lydelse af banken med silfver inlösas. Ty huru otvifvelaktigt det än må vara, att afsigten med detta stadgande endast varit att gifva ökadt förtroende åt Riksbankens sedlar genom införande i grundlagen af den bestämmelse, att de ovillkorligen skola efter sin lydelse inlösas med klingande mynt, men icke att utmärka silfret såsom värdemätare, kan dock den ordalydelse ifrågavarande moment i följd af den tillfälliga omständighet att landets myntsystem hittills varit grundadt på silfver erhållit, och efter hvilken detsamma enligt 84 § Regeringsformen bör tolkas, icke leda till annan slutsats än den, att så länge momentet kvarstår, silfvermyntet är rikets hufvudmynt. En ändring af grundlagen måste följaktligen ske, innan det nuvarande myntsystemet kan utbytas mot ett myntsystem grundadt på guld såsom värdemätare. Ändringen skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag bestå deri, att ordet »silfver» utbyttes mot orden: »rikets verkliga mynt».

Af den Kongl. propositionen erfar man visserligen, att denna i svensk banklagstiftning hittills okända benämning tillkommit såsom innebärande en motsats till skiljemyntet, hvarmed banken icke skulle ega rätt att inlösa sina sedlar; men uttrycket, som förefaller Utskottet något oegentligt, torde emellertid icke vara af behöfvat påkalladt, enär det afsedda ändamålet synes fullständigt uppnådt derigenom, att på sätt flera gånger förut föreslagits, orden »med silfver» uteslutas, så att Riksbanken väl åläggas att inlösa sina sedlar efter lydelsen, men bestämmandet af denna lydelse öfverlätas åt den särskilda banklagstiftningen. Det faller då af sig sjelf, hvad som utan tvifvel ock varit afsedt, att de sedlar, som hittills utfärdats lydande å silfver, ock skola med silfver inlösas, under det att tillfälle öppnas för banken att utan hinder af grundlag utgifva sedlar lydande å guld.

I nära samband med frågan om myntreformen har såväl myntkomitén som Kongl. Maj:t ställt frågan om upphörande af banksedelns egenskap att, på sätt 72 § Regeringsformen stadgar, såsom mynt i riket ovilkorligen erkännas. Då Kongl. Maj:t icke funnit skäl att nu återupptaga det i propositionen till nästlidne lagtima Riksdag framlagda, af Utskottet tillstyrkta förslag om uteslutande ur grundlagen af allt hvad i nämnda afseende der förekommer, och Utskottet jemväl för sin del anser, att en grundlagsändring i denna syftning icke för närvarande har utsigt att vinna Riksdagens bifall, återstår för Utskottet endast att tillse, huruvida den af Kongl. Maj:t nu föreslagna bestämmelse, hvarigenom banksedeln skulle såsom laga betalningsmedel erkännas, der ej banken underlåter att vid anfordran inlösa den efter lydelsen, må vara att föredraga framför gällande lag. Dervid möter till en början den erinran, att om det öfver hufvud anses för upprätthållande af banksedelns värde vara af vigt, att i grundlagen kvarstår en bestämmelse angående bankens skyldighet att inlösa den efter ordalydelsen, så måste det nuvarande stadgandet i afseende på formen så till vida innebära ett afgjordt företräde framför det föreslagna, att det förre ovilkorligen förpligtar banken till en sådan inlösen, och att statsmakterna icke utan en grundlagsförändring kunna eftergifva denna förbindelse för Riksbanken, medan deremot det sednare uttryckligen förutsätter det fall att banken kan komma att brista i denna sin skyldighet, utan att dervid fästes något annat äfventyr, än att sedlarnes egenskap af laga betalningsmedel upphör. Hvad åter sjelfva saken beträffar, så afser förslaget att förebygga tvångskursens skadliga verkningar genom att upphäfva densamma i det ögonblick då banken upphör att inlösa sina sedlar efter deras lydelse. Förutsatt att det lyckades att med tillbörlig skyndsamhet och säkerhet bestämma detta ögonblick, så vore dock enligt Utskottets förmenande det sökta ändamålet dermed långt ifrån vunnet. Bankens ställning är icke numera såsom förr någon hemlighet för den allmänhet som anlitar densamma; man skall helt säkert i god tid förstå att taga varning af de tecken, hvarmed en kris sådan som den hvilken förutsattes skola bringa banken i förlägenhet plägar förebåda sin ankomst, och ett osäkerhetstillstånd skall uppstå, hvars fortvaro genom förvaltningsåtgärder, som ingen lagstiftning kan förekomma, skulle kunna ganska långt uttän-

jas. Såväl under denna tid som under den, hvilken derefter erfordrades för att konstatera det faktum, att banken inställt sin vexling, och för att göra detta faktum allmänt bekant, fruktar Utskottet, att tvångskursens verkningar komma att gifva sig ganska tydligt till känna, och den nu föreslagna åtgärden kan derföre icke synas Utskottet innefatta någon tillfredsställande lösning af den omtvistade frågan.

Från den rättighet som i allmänhet skulle tillkomma en hvar att såsom laga betalningsmedel använda Riksbankens sedlar vill Kongl. Maj:t möjliggöra ett undantag för enskilda banker, hvilka ansetts böra vid anfordran inlösa sina sedlar med klingande mynt. Utskottet medgifver det riktiga i denna grundsats, äfvensom att den icke kan genomföras så länge 72 § Regeringsformen bibehåller sin nuvarande lydelse, men likväl vore det enligt Utskottets mening föga billigt att, såsom nu blifvit antydt, tillämpa den så, att de enskilda bankerna ålades inlösa en del af sina förbindelser med klingande mynt, under det att deras gäldenärer finge inlösa sina med Riksbankens sedlar. Det kan dessutom sättas i fråga, huruvida icke genom ett grundlagsstadgande, som å ena sidan förespeglade möjligheten af att Riksbanken kunde komma att inställa sin myntutvexling och å den andra hänvisade till en bestämmelse, som ovilkorligen ålade de enskilda bankerna en sådan skyldighet, skulle bereda dessa bankers sedlar ett företräde framför Riksbankens i den allmänna rörelsen, hvilket Riksbankens principaler minst af alla torde finnas villiga att medgifva.

Af hvad nu är anfördt framgår, att Utskottet icke tilltror sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition i någon annan del än för så vidt densamma afser att förbereda införandet af en guldmyntfot, men att Utskottet för detta ändamåls vinande icke anser annan åtgärd af nöden, än att orden »med silfver» i sista momentet af 72 § uteslutas. Utskottet hemställer derföre,

- 1:o att Kongl. Maj:ts proposition icke måtte af Riksdagen bifallas; och
- 2:o att följande förslag till ändring i 72 § Regeringformen måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Regeringsformen.

§ 72.

(Nuvarande lydelse.)

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de fullmäktige Kamrarna dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen

(Föreslagen lydelse.)

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garanti och vård, så att den ostörd må förvaltas af de fullmäktige Kamrarna dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen

<p>gen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken med silfver inlösas.</p>	<p>gen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken inlösas.</p>
---	---

Stockholm den 3 April 1872.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Reservation.

af Herr *Rawe*: »Med Utskottet är jag ense deri, att afstyrka antagandet af Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition, men kan deremot icke instämma i det af Utskottet gjorda förslag till ändring af 72 § Regeringsformen. Då jag vid sistlidet års lagtima riksdag biträdde Utskottets tillstyrkande af det förslag till ändring af förevarande grundlagsparagraf, som Kongl. Maj:t då afgifvit, och hvilket jag fortfarande anser vara det enda fullt antagliga, redogjorde jag för min åsigt rörande rätta förståndet eller tillämpningen af sagda paragraf. Denna åsigt var då och är ännu, att bestämmelserna i samma § icke utgöra hinder för en myntreform af hvilken beskaffenhet som helst. Deri stadgas väl, att Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas, och vidare att *dessa* sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af banken med silfver inlösas; men härigenom är blott sagdt, att Riksdagen eger genom banken utgifva sedlar; att *dessa* sedlar må, eller, om det så kan tydas, *skola* i riket gälla såsom mynt; att denna egenskap icke tillkommer andra sedlar än de af Riksdagen genom banken utgifna, samt slutligen att banken åligger med silfver inlösa sina å silfver utgifna sedlar, af hvilken sednare bestämmelse möjligen kan dragas den slutsats, att bankens sedlar, för att tillerkännas egenskapen af mynt eller, såsom meningen väl egentligen är, af lagligt betalningsmedel, skola lyda på silfver. Häraf följer dock ingalunda, att Riksdagen har ovilkorlig skyldighet att utgifva så beskaffade sedlar; än mindre innefattar stadgandet något förbud för Riksdagen att genom Riksbanken utgifva sedlar lydande å guld. Den enda följden af att så skedde blefve den, att *dessa* sedlar såsom betalningsmedel icke erhöle samma giltighet med de förra, icke komme att hafva tvångskurs, utan blott att gälla hvad de verkligt vore värda. Åberopade § innehåller ej heller någon bestämmelse angående myntme-

tallen: på sin höjd kan, på sätt redan blifvit erinradt, af innehållet dragas den slutsats, att sedlarne, för att gälla såsom mynt, skola lyda på silfver; men något annat eller mera är i berörda afseende derigenom icke bestämdt. Är nu den åsigt riktig, att Riksdagen har rättighet, men icke skyldighet, att utgifva dylika sedlar, så kan ock utgifvandet deraf när som helst upphöra, och dermed förfalla jemväl de skyldigheter, som från omförmälda grundlagsbud kunna härledas för banken att tillhandahålla och för vederbörande, som bestämma om myntets prägling, att prägla silfvermynt i vidsträcktare mån, än som erfordras på det att banken må kunna fullgöra förbindelsen att inlösa sina ditills utgifna sedlar lydande å sådant mynt.

Af det anförda följer, efter min åsigt, att hvad ifrågavarande grundlagsparagraf innehåller icke utgör något hinder mot guldets antagande till värdemätare, antingen ensamt eller jemte silfver, och ej heller hindrar Riksdagen att genom banken utgifva sedlar å guldmynt, ehuru sådana sedlar icke komme att blifva ovilkorligt gällande såsom betalningsmedel, d. v. s. icke ega samma tvångskurs som de nuvarande, hvilket, efter mitt omdöme, långt ifrån att medföra skada, skulle vara en verklig fördel; och då jag anser otvifvelaktigt, att Sverige, af omständigheternas makt, icke långt härefter skall nödgas att, lika med de flesta andra nationer, till värdemätare antaga guld i stället för silfver, och sådant utan allt afseende på hvad omförmälda grundlagsparagraf innehåller, finner jag ej skäl tillstyrka att, genom den af Utskottet föreslagna förändring af paragrafens innehåll, tvångskursen må icke allenast bibehållas för nu varande sedelslag, utan ock utsträckas till de sedlar som framdeles kunna utgifvas å guld; hvaremot eljest, i och med det utgifvandet af sedlar å silfver upphörde samt de förut utgifna sedlarne försvunne ur allmänna rörelsen, stadgandet om tvångskursen jemväl blefve en död bokstaf utan vigt eller verkan.»
